

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

11

*Egidijus Motieka.
Didysis Vilniaus seimas*

1996

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

LIETUVOS
MOKYKLAI

600

Mykolo Römerio 120-osioms metinėms

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

11

Egidijus Motieka
Didysis Vilniaus seimas

VILNIUS

Saulabrolis

1996

UDK 947.45
Li-191

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas
Česlovas Laurinavičius
Raimundas Lopata
Rimantas Miknys
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Vladas Sirutavičius
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

*Autorius dėkoja Atviros Lietuvos fondui,
Lietuvos istorijos institutui,
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Vytautui Landsbergiui,
Švietimo ir mokslo ministerijai,
prisidėjusiems prie knygos išleidimo.*

© *Egidijus Motieka, 1996*
© *Lietuvos istorijos institutas, 1996*

ISSN 1392-0391
ISBN 9986-814-01-4

TURINYS

PRATARMĖ	7
ĮVADAS	8
I skyrius. LIETUVIŲ SUVAŽIAVIMO ORGANIZAVIMAS	
1. Lietuvos politinė situacija 1905 m. sausio–rugsėjo mėn.	46
2. Lietuvių suvažiavimo idėja ir iniciatyva	60
3. Memorandumas Rusijos vyriausybei	76
4. Lietuvių atstovai VI Rusijos žemietijų suvažiavime	94
5. Lietuvių visuomenės pasirengimas Suvažiavimui	107
II skyrius. SUVAŽIAVIMO DARBAS	
1. Suvažiavimo pradžia	118
2. I ir II posėdžiai: Lietuvos ir Rusijos politinės situacijos bei Lietuvos autonomijos klausimai	138
3. III ir IV posėdžiai: agrarinis ir Lietuvos mokyklų klausimai	158
4. Suvažiavimo nutarimai	174
5. Suvažiavimo dalyvių grupuočių priimti nutarimai	193
III skyrius. SUVAŽIAVIMO PASEKMĖS	
1. Lietuvių ir Lietuvos visuomenė po Suvažiavimo	209
2. Rusijos valdžios požiūris į Suvažiavimą. Represijos	240
BAIGIAMASIS ŽODIS:	
Didžiojo Vilniaus seimo reikšmė	260
PRIEDAI	
Nr. 1 Atsišaukimas į lietuvių tautą	275
Nr. 2 Lietuvių Memorandumas Rusijos Ministrų Tarybos pirmininkui S. Vitei	277
Nr. 3 Odesos lietuvių nutarimai	284
Nr. 4 Lietuvių suvažiavimo Vilniuje programa	287

Nr. 5	LSDP parengta Lietuvių suvažiavimo Vilniuje programa	288
Nr. 6	J. Basanavičiaus kalba pradedant Lietuvių suvažiavimą Vilniuje	290
Nr. 7	Suvalkų gubernijos lietuvių nutarimai	293
Nr. 8	Lietuvos valstiečių sąjungos nutarimai	294
Nr. 9	Lietuvių suvažiavimo Vilniuje nutarimai	297
Nr. 10	Lietuvių suvažiavimo Vilniuje nutarimas dėl lietuvių kalbos Vilniaus vyskupijos bažnyčiose	299
Nr. 11	LSDP sušaukto darbininkų ir valstiečių susirinkimo nutarimai	300
Nr. 12	Krikščionių demokratų nutarimai	306
Nr. 13	Lietuvos mokytojų susivienijimo nutarimai	308
Nr. 14	Tautiškosios lietuvių demokratų partijos Steigiamojo susirinkimo protokolas	311
Nr. 15	Amerikos lietuvių suvažiavimo Filadelfijoje nutarimai	313
	TRUMPINIAI	317
	STRESZCZENIE	318
	SUMMARY	329
	RESUME	342
	ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	354
	VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	361

PRATARMĖ

Vienuoliktojoje „Studijų“ knygoje, skirtoje „Didžiajam Vilniaus Seimui“, siekiama toliau nuosekliai nagrinėti jau ankstesniuose tomuose keliamas Lietuvos pilietinės visuomenės kūrimosi problemas. Visa tai gvildenama tautinės (modernios) Lietuvos sukūrimo ir senosios valstybės – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės – atkūrimo kontekste. Tiesa, LDK atkūrimo klausimai aptariami gana fragmentiškai.

Ši knyga šiek tiek skiriasi nuo kitų „Studijų“ tomų metodologiniu požiūriu. Nagrinėjamas istorinis įvykis, kuris tęsėsi vos dvi dienas, tačiau turėjo gana platų istorinį-politinį, socialinį, kultūrinį kontekstą. Šiuo atveju kontekstas tampa gal net reikšmingesnis už patį istorinį įvykį, aišku, jei tik yra prasmė šiuos du komponentus atsieti...

Monografija buvo pradėta rašyti 1989 m. vasarą, baigta – 1993 m. rudenį, o tų pačių metų gruodžio mėn. apginta kaip humanitarinių mokslų daktaro disertacija. 1994 m. vasarą, kiek pataisęs ir papildęs, įteikiau ją spaudai. Dalis medžiagos apie Seimą jau buvo publikuota „Studijų“ 1, 3 ir 4 tomuose. Todėl iš šios, jau skelbtos, medžiagos dabar spausdinu tik tas ištraukas, be kurių neįmanoma nuosekliai aprašyti Seimo problemų.

Naudodamasis proga, už visapusišką paramą rašant knygą ir rengiant ją spaudai, pirmiausia dėkoju Egidijui Aleksandravičiui, Rimantui Mikniui ir Antanui Tylai, taip pat Giedriui Subačiui, Antanui Kulakauskui, Česlovui Laurinavičiui, Raimundui Lopatai, Vladui Sirutavičiui, Dariui Staliūnui, Vytautui Kubiliui, Vytautui Merkiui, Mindaugui Maksimaičiui, Jolantai Laumenskaitei, Reginai Žepkaitei, Zenonui Butkui, Reginai Laukaitytei, Alvydui Jokūbaičiui, Vytautui Jogėlai, Artūriui Mickevičiui, Rūtai Banionienei, Algiui Baliuliui, Gediminui Vaskėlai, Juozui Krivui, Marijai Treigienei ir Daliai Putelienei.

1996 m. gegužės mėn.

Egidijus Motieka